

Uitvoeringsagenda 2023-2025
Versie 6 september 2022

Rozendaal Energieneutraal 2050

Voorwoord

Met deze nieuwe meerjaren uitvoeringsagenda voor energie continueren we de uitvoering van de transitie naar een energieneutraal Rozendaal in 2050. Dat doen we natuurlijk niet alleen, maar samen met onze inwoners en de bij de energietransitie betrokken partijen in Rozendaal.

De energietransitie staat daarbij niet op zichzelf, het is onderdeel van een gezamenlijke zoektocht naar een duurzame leefomgeving, en grijpt ook in op andere opgaven en domeinen.

We hebben oog voor wat inwoners bezig houdt

“De energietransitie houdt eenieder bezig. Voor de één kan het niet snel genoeg gaan, de ander kan het niet bijbenen en wacht liever af.”

Uit contacten en ook uit bevindingen van de geraadpleegde energiecoach weten we dat mensen zich afvragen of ze de uitvoering van maatregelen in huis wel kunnen betalen en wat ze letterlijk overhoop halen in hun huis. Zonder verkeerde verwachtingen te wekken willen we aandacht hebben voor deze zorgen die bij een deel van de mensen leven. En binnen de geplande werksessies bij het uitwerken van buurtuitvoeringsplannen denken we mee over de betaalbaarheid voor huiseigenaren en in te zetten hulplijnen die de praktische zaken voor mensen regelen als ze dat zelf niet (meer) kunnen.

Met maatwerk in uitvoering

Ook de komende jaren werken we vanuit de vier basis werksporen: *Energiebesparing*, *Duurzame Energie Opwekking*, *Duurzame Warmte* en *Bewustwording & Communicatie*. Daarbij ondersteunt het laatste werkspoor de uitvoering binnen de afzonderlijke werksporen en verduidelijkt de samenhang hiertussen.

De focus komt wel meer te liggen op *maatwerk in de uitvoering*. Zo werken we buurt-voor-buurt aan de meest effectieve aanpak aan de opgave van aardgasvrij wonen. We blijven daarbij ondersteunen vanuit de gemeente met financiële instrumenten. De duurzaamheidslening blijft ook de komende jaren beschikbaar en er wordt een maatwerk-verduurzamingssubsidie uitgewerkt. Daar waar noodzakelijk kijken we ook doelgroep-specifiek naar de juiste invulling daarvan.

Samenwerken staat voorop, doet u ook weer mee?

De betrokkenheid bij onze inwoners op duurzaamheidsvlak is en blijft onverminderd groot. De enquête resultaten van de werkgroep Duurzaam Rozendaal van 2021 laten opnieuw zien dat we steeds meer ambassadeurs kennen in Rozendaal. Ook zien we dat inwoners ons steeds beter weten te vinden met vragen rond verduurzaming van hun woning en dankbaar gebruik maken van de beschikbaar gestelde subsidie of duurzaamheidslening.

Deze uitvoeringsagenda is dan ook een hernieuwde uitnodiging aan al onze partners om de samenwerking de komende jaren verder in te kleuren.

Met deze voorliggende uitvoeringsagenda bieden we een handelingsperspectief voor de uitvoeringsjaren 2023-2025, om samen stappen te blijven zetten naar een energieneutraal Rozendaal.

Samen blijven we gaan voor duurzaam!

Tineke van der Pas
wethouder gemeente Rozendaal

Simon Warmerdam
wethouder gemeente Rozendaal

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
1 Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Koersnotitie als kader; kleuring vanuit nieuwe coalitieovereenkomst 2022-2026.....	4
1.3 Leeswijzer.....	4
2 De energietransitieopgave in Rozendaal	5
2.1 Vertrekpunt: Koersnotitie Rozendaal energieneutraal 2050.....	5
2.2 Wat hebben we afgelopen jaren gedaan?.....	5
2.3 Wat hebben we tot nu toe bereikt?.....	6
2.4 Welke lessen en nieuwe inzichten nemen we mee voor het vervolg?.....	6
3 Hoofdpijnen uitvoeringsagenda 2023-2025	8
3.1 Uitvoering binnen de bekende werklijnen	8
3.2 Focus op duurzame warmte, met meer ruimte voor maatwerk.....	8
3.3 Aanpak werklijn energiebesparing.....	8
3.4 Aanpak werklijn duurzame warmte.....	9
3.5 Aanpak werklijn duurzame energie opwekking	10
3.6 Aanpak werklijn bewustwording & communicatie	10
4 Werk in uitvoering.....	12
4.1 Organisatie en uitvoering van deze agenda	12
4.2 Financiën	12
4.3 Regie & monitoring.....	14
Bijlagen	15

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Eén van grote uitdagingen in de verduurzaming is een succesvolle energietransitie. Afgelopen jaren zijn daarom concrete stappen gezet op dit thema in Rozendaal. Sinds de zomer van 2019, na vaststelling van de eerste Uitvoeringsagenda Rozendaal energieneutraal 2050, is gestart met de uitvoering van verschillende activiteiten opgenomen in de meerjaren uitvoeringsagenda voor energie (2019-2021). Eén van de voorziene activiteiten in 2021 was het voorbereiden van een 'nieuwe' uitvoeringsagenda voor de programmaperiode 2022-2025. Met het zicht op de gemeentelijke verkiezingen in 2022 heeft het college in 2021 besloten om de uitwerking daarvan pas op te pakken ná de vaststelling van het nieuwe bestuursakkoord in 2022. Om de ingezette lijn van succesvolle activiteiten en de samenwerking met stakeholders niet verloren te laten gaan, is daarom voor 2022 een 'los' jaarprogramma vastgesteld (21 september 2021). Op basis van het bestuursakkoord is nu deze voorliggende uitvoeringsagenda voor de jaren 2023-2025 uitgewerkt, als concreet meerjarenprogramma voor de energietransitieopgave.

1.2 Koersnotitie als kader; kleuring vanuit nieuwe coalitieovereenkomst 2022-2026

"Daadkrachtig werken aan een duurzame toekomst", zo luidt de titel van het coalitieprogramma voor de periode 2022-2026. De kernboodschap van de coalitie is helder: de maatschappij om ons heen verandert en dat vraagt van Rozendaal om stappen te blijven zetten. Het inwonerbestand verandert en daarmee ook de wensen van inwoners. Tegelijkertijd wijzigen de rollen van zowel Rijk, Provincie als Gemeenten komende tijd nog ingrijpend. Inspelen op deze externe factoren, en daarbij rekening houden met een ander beeld van veiligheid en de stand van het klimaat, vraagt meer dan enkel vasthouden van dat wat goed gaat. Steeds meer taken worden bij de gemeente neergelegd en dat gaat niet vergezeld met een grote pot geld. Dat houdt in dat op een efficiënte, maar wél bij Rozendaal passende wijze, taken worden opgepakt. Op het gebied van Duurzame economie en infrastructuur worden concrete resultaten voorzien met de energietransitie in huis én op straat. In het Fysiek domein wordt ingezet op een omgevingsvisie die inhoud geeft aan andere vormen van wonen en beheer van onze groene omgeving, waar ook de energietransitie een plek zal krijgen.

1.3 Leeswijzer

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding van de totstandkoming van de tweede Uitvoeringsagenda Rozendaal Energieneutraal 2050 nader toegelicht.

Hoofdstuk twee gaat kort in op de Koersnotitie Rozendaal energieneutraal 2050 uit 2018, het vertrekpunt van het werken aan de energietransitieopgave. Ook blikken we terug op voorgaande uitvoeringsagenda. We herhalen daarbij wat we hierin met elkaar hebben 'afgesproken' te doen, beschrijven de reeds uitgevoerde activiteiten en koppelen terug wat de eerste uitvoeringsagenda aan resultaten heeft opgeleverd. Tot slot gaat dit hoofdstuk in op de nieuwe inzichten en opgaven die op de gemeente afkomen, en van belang zijn voor de meerjarenprogrammering komende periode.

In hoofdstuk drie geven we concreet invulling aan de voorziene uitvoeringsactiviteiten. Wat willen we realiseren op korte en middellange termijn (2023-2025) binnen de verschillende werksporen en hoe gaan we dat doen?

Afsluitend staat in **hoofdstuk vier** beschreven hoe we dit met elkaar gaan organiseren. Zowel in menskracht als in middelen. Hoe de samenwerking gaat plaatsvinden en welke rollen de betrokken stakeholders op zich nemen. Ook gaat dit hoofdstuk in op de in te zetten communicatiestrategie.

2 De energietransitieopgave in Rozendaal

2.1 Vertrekpunt: Koersnotitie Rozendaal energieneutraal 2050

In 2018 zijn de gestelde ambities en kortetermijndoelstellingen uit de Regionale Routekaart van de regio Arnhem Nijmegen 1 op 1 vertaald in de ambities voor de gemeente Rozendaal in de Koersnotitie Rozendaal Energieneutraal 2050.

Om de ambitie Rozendaal energieneutraal 2050 te bereiken, sluiten we qua aanpak aan bij de filosofie van de regio Arnhem-Nijmegen:

1. Zorg eerst dat de energiebehoefte daalt (preventie) door o.a. bewust gebruik;
2. Pas dan energiebesparing toe, door bijvoorbeeld isolatie en gebruik van energiezuinige apparaten;
3. Produceer duurzame energie in de gebouwde omgeving waar mogelijk;
4. Vul de resterende vraag naar energie in met grootschalige duurzame energie uit de regio;
5. Pas als dit niet meer mogelijk is, importeer dan duurzame energie van buiten de regio.

Omdat 2050 nog erg ver weg was, hebben we in de Koersnotitie een inspirerend doel gekozen waar we met betrokken stakeholders naar toe werken. We sluiten aan bij de korte termijn doelstellingen uit de routekaart van de regio Arnhem-Nijmegen:

- 1,5 % besparing op het energieverbruik per jaar
- 2,0% toevoeging van duurzame energie opwekking per jaar (binnen de regio Arnhem-Nijmegen)

Op basis van deze doelstellingen is in 2019 de eerste meerjaren uitvoeringsagenda uitgewerkt en rond de zomer van 2019 vastgesteld.

2.2 Wat hebben we afgelopen jaren gedaan?

Afgelopen jaren zijn vele activiteiten opgepakt en uitgevoerd binnen de verschillende werklijnen, zij worden hieronder kort toegelicht. Voor een meer uitgebreide beschrijving verwijzen we naar de uitgebreide evaluatierapportage van de eerste uitvoeringsagenda in bijlage 1.

Energiebesparing

Activiteiten binnen de werklijn energiebesparing waren gericht op het in beweging krijgen van de Rozendalers om zélf actief aan de slag te gaan met het verduurzamen van hun woning of woonomgeving. Activiteiten die zijn uitgevoerd zijn:

- Inzet *financieel instrumentarium* ter ondersteuning van woning eigenaren; in de vorm van een subsidieregeling (geëindigd op 1 januari 2022) en een doorlopende duurzaamheidslening (via SVn).
- Een drietal *collectieve inkoop* acties Winst uit je Woning, voor de inkoop van isolatiemateriaal, zonnepanelen en/of duurzaam glas.
- Inzet van een Rozendaalse Energiecoach
- Expositie Duurzaam Rozendaal in de Torckschool, i.s.m. lokale werkgroep Duurzaamheid
- Inloopavond voor monumenteigenaren rond verduurzaming i.s.m. Gelders Genootschap
- Verruiming (beleids)nota Ruimtelijke Kwaliteit voor verduurzaming van monumenten in Rozendaal
- Lancering herkenbare Duurzaam Rozendaal – campagne; via de website www.duurzaamrozendaal.nl en een Huis-aan-huis verspreide informatieve folder rond Duurzaam Wonen in Rozendaal

Duurzame opwek

Op het gebied van duurzame opwekking van energie (denk aan opwek via zon en wind) zijn drie concrete activiteiten uitgevoerd. Dit betreft de op- en inrichting van de lokale coöperatie ZonneRoos, met 40 leden verenigd binnen de coöperatie en 17 afnemers van energie van dezelfde coöperatie. De tweede activiteit betreft de actieve deelname aan de ruimtelijke ateliers binnen de RES-opgave rond zoeklocaties voor grootschalige energie opwekking (zon en wind) en de uitvoering van een quickscan (voor intern gebruik) naar de potentie van grondgebonden zonneparken op een aantal locaties in Rozendaal. Dit laatste inzicht wordt gebruikt bij de verdere besluitvorming rond duurzame energieopwekkingsprojecten in Rozendaal, rond participatie in duurzame opwekkingsprojecten elders in de regio of rond benodigde extra besparingsprogramma's om in Rozendaal energieneutraal te zijn in 2050.

Duurzame warmte

Binnen deze werklijn vond in 2020 regelmatig afstemming plaats met omliggende gemeenten over de warmteopties die zij binnen buurten en wijken verkennen, om hier zoveel mogelijk kennis & ervaring uit te wisselen ten behoeve van de warmtetransitie in Rozendaal.

In het kader van bewustwording op de warmtetransitie-opgave richting inwoners is de Factsheet Duurzaam Verwarmen uitgewerkt als onderdeel van de DuurzaamRozendaal-campagne. Deze factsheet biedt inzicht in de mogelijkheden van verduurzaming van de woning, om deze in stappen 'aardgasvrij-ready' te maken.

Tot slot is in 2021 in opdracht van de gemeente een Transitievisie Warmte (TVW) uitgewerkt door een extern adviesbureau. Deze visie is begin november 2021 door de gemeenteraad vastgesteld. De TVW bevat een analyse van technische (on)mogelijkheden die er zijn om over te stappen naar een aardgasvrije verwarmingsmethode op buurtniveau. Ook biedt deze visie inzicht in de wijze waarop deze omschakeling gerealiseerd kan worden en wat dit betekent voor direct betrokkenen (inwoners, bedrijven, organisaties en andere betrokkenen in de gemeente).

Bewustwording & communicatie

Eind 2019 is een extern bureau gestart met de uitwerking van verschillend campagnemateriaal voor Duurzaam Rozendaal. Onder andere de poster voor de Expositie, de folder Duurzaam Wonen in Rozendaal, de Factsheet Duurzaam Verwarmen en de website www.duurzaamrozendaal.nl zijn concrete resultaten die sinds 2020 actief worden gebruikt binnen de campagne Duurzaam Rozendaal.

2.3 Wat hebben we tot nu toe bereikt?

Om inwoners te stimuleren en enthousiasmeren om in beweging te komen en zelf aan de slag te gaan met energiebesparing organiseerden we afgelopen jaren diverse bijeenkomsten. Daarbij zijn in totaal meer dan 200 inwoners aanwezig geweest. De koppeling van specifieke activiteiten aan de inzet van financieel instrumentarium is bijzonder succesvol gebleken. Binnen een periode van twee jaar tijd hebben 258 van de 683 woningeigenaren in Rozendaal deze positieve duurzaamheidsimpuls actief omgezet tot het daadwerkelijk investeren in zonnepanelen en/of isolatiemaatregelen, en hebben daarbij gebruik gemaakt van de subsidieregeling. Ook 4 eigenaren van monumentale panden in Rozendaal zijn actief geworden op het verduurzamen van hun woning. De duurzaamheidslening is aangesproken door tien particuliere woningeigenaren, en de verwachting is dat er komende jaren nog meer een beroep op deze leningsfaciliteit gedaan wordt, zeker met het oog op de opgave vanuit het aardgasvrij maken van woningen. Ruim 120 deelnemers namen afgelopen jaren deel aan de collectieve inkoopactie Winst uit je Woning, waarvan uiteindelijk ruim 30 deelnemers daadwerkelijk geïnvesteerd hebben in vloerisolatie, spouwmuurisolatie), hr ++ glas of zonnepanelen via het inkoopcollectief Winst uit je Woning.

Wanneer we de energiereductiedoelstelling van 1,5% afzetten tegen het aantal woningeigenaren dat afgelopen jaren heeft geïnvesteerd in het verduurzamen van de woning, kan geconstateerd worden dat de beoogde verduurzaming van 10 woningen per jaar¹ ruimschoots behaald is. Daarmee liggen we goed op koers richting een vergaand verduurzaamde woningvoorraad in 2050.

Ook de doelstelling om jaarlijks 2% additionele duurzame energie opwekking in Rozendaal te realiseren lijkt ruimschoots behaald, in totaal legden 195 woningeigenaren zonnepanelen op het dak door gebruik te maken van de subsidieregeling.

2.4 Welke lessen en nieuwe inzichten nemen we mee voor het vervolg?

Afgelopen jaren is een eerste actieve stap gezet in de verduurzaming, waarbij een positieve beweging in gang is gezet naar een energieneutraal Rozendaal in 2050. De resultaten die geboekt zijn op het gebied van energiebesparing bieden perspectief en houvast voor de inzet van activiteiten binnen de meerjaren uitvoeringsprogramma voor de komende periode. Veel Rozendalers zijn enthousiast en betrokken op de opgave, en de ingezette activiteiten leiden tot een hoge respons (voor wat betreft het bijwonen van bijeenkomsten, maar ook gebruik van financiële instrumenten, collectieve inkoopactie en de activiteiten vanuit de lokale werkgroep). Ook de komende jaren zullen we hier op voortbouwen en doorontwikkelen.

¹ Wanneer we bij een 1,5% energiebesparingsdoelstelling op de volledige woningvoorraad een vrij platte verdeelsleutel hanteren, leidt deze doelstelling tot het jaarlijks verduurzamen van 1,5% van de in totaal 683 woningen, dat zijn 10 woningen.

Daarbij wordt gezien of we activiteiten die niet zijn opgepakt vanwege COVID-19 in de volgende programmaperiode alsnog kunnen oppakken, daarbij aangepast naar het hier en nu. Komende jaren pakken we meer maatwerk-activiteiten op, om zo buurt voor buurt aan de slag te gaan met een effectieve aanpak richting een aardgasvrije gebouwde omgeving. Daarnaast zal ook maatwerk moeten worden geleverd als het gaat om de werklijn duurzame opwek. Ondanks dat er geen ruimte is binnen onze gemeentegrenzen voor grootschalige opwekprojecten, zal op dit punt toch ook nader onderzocht moeten worden wat er wél kan. Daarnaast is er komende uitvoeringsperiode ook meer aandacht voor het verbinden met overige onderdelen binnen de energietransitieopgave (als ook met andere opgaven), denk aan duurzame mobiliteit (deelauto's, strategie laadinfrastructuur, etc), duurzame energie inkoop en het tegengaan van energiearmoede.

3 Hoofdpijnen uitvoeringsagenda 2023-2025

3.1 Uitvoering binnen de bekende werklijnen

Net als voorgaande jaren zetten we de aanpak binnen de ingezette werklijnen voort: energiebesparing, duurzame opwek, duurzame warmte en bewustwording & communicatie. Daarnaast verbinden we deze werklijnen met overige onderdelen van de energietransitieopgave, en waar mogelijk ook met andere opgaven die op ons afkomen komende tijd. Denk aan verbindingen naar de opgave duurzame mobiliteit (deelauto's, strategie laadinfrastructuur, etc), duurzame energie inkoop en het verder tegengaan van energiearmoede bij een specifieke groep huishoudens binnen Rozendaal.

De Koersnotitie kende een brede insteek, met zowel aandacht voor de energietransitie als klimaat(adaptatie). In deze uitvoeringsagenda laten we de klimaatadaptatie buiten beschouwing, de uitvoering daarvan pakken we afzonderlijk op (deels in regionaal verband).

In de hoofdtekst van deze uitvoeringsagenda is de aanpak op hoofdpijnen per werklijn uitgewerkt. In de bijlage volgt een meer uitgebreide tabel met activiteiten (uitvoeringskalender voor 2023). We stellen voor om ieder jaar de voortgang te evalueren en rapporteren, en bij deze voortgangsrapportage telkens een uitvoeringskalender voor het daaropvolgende jaar aan te bieden).

3.2 Focus op duurzame warmte, met meer ruimte voor maatwerk

Als gemeente hebben we een regietaak op de warmtetransitie; waarbij wordt toegewerkt naar een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050. Na vaststelling van de TransitieVisie Warmte (TVW) eind 2021 zijn we in 2022 gestart met de voorbereiding op de gewenste uitvoeringsstrategie per buurt. Hier zien we de werklijn energiebesparing en duurzame warmte bij elkaar komen: we zullen veelal buurtgericht maatwerk-pakketten moeten gaan inrichten voor vergaande verduurzaming. Collectieve inkoop, maar dan 'op maat' behoort hier zeker ook tot de mogelijkheden. Naar verwachting komt het Rijk eind 2022 met concrete handelingsperspectieven voor de inzet van financieringsinstrumenten: te denken valt aan directieve richtlijnen voor verduurzaming in de bestaande woningvoorraad en de woning-gebonden financiering.

De focus op de warmtetransitie vraagt om ook de volgende uitvoeringsperiode blijvend in te zetten op de lijn van bewustwording en het in beweging krijgen én houden van onze inwoners als het gaat om energiebesparing. We zien dat met name deze eerste stap nodig blijft, om ons gereed te maken op de daadwerkelijke uitvoering van de warmtetransitie naar een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050.

3.3 Aanpak werklijn energiebesparing

Practice what you preach

Van het zichtbaar maken van duurzaam gedrag gaat een belangrijke stimulerende werking uit. Komende jaren willen we in het beheer van ons gemeentelijk vastgoed (in het bijzonder het gemeentehuis) een bijdrage leveren aan de vermindering van onze CO₂-uitstoot en energiebesparing. We hebben hierin al een eerste stap gezet door ons (vanaf 2023) aan te sluiten bij de collectieve inkoop van duurzame energie in de Groene Metropoolregio. Om te beoordelen welke acties nodig zijn om te voldoen aan de nieuwe normen en ambitie voor het verduurzamen van ons gemeentehuis, is in 2022 een onderzoek gestart (met ondersteuning van de provincie) naar mogelijkheden voor de aanpak en bijbehorende financieringsmogelijkheden. Op basis van dit onderzoeksrapport werken we een plan van aanpak uit op basis waarvan de uitvoering medio 2023 kan starten.

Toewerken naar meer maatwerk per buurt

In navolging op de Transitievisie Warmte wordt in 2023 het Buurtuitvoeringsplan in samenspraak met bewoners van de Leermolensenk, omgeving Delhoevelaan en de Moestuin opgeleverd. Daarnaast wordt in 2023 ook een actieplan voor de overige buurten uitgewerkt, zodat ook in deze buurten de eerste stappen kunnen worden gezet naar aardgasvrije oplossingen. In beide plannen wordt ingezet op maatwerkpakketten per type woning. Voor de uitwerking van deze pakketten doen we een beroep op de expertise vanuit het externe bureau dat betrokken is bij de uitwerking van het Buurtuitvoeringsplan. Daarnaast betrekken we ook expertise vanuit Rozendaal zelf, bijvoorbeeld via de lokale werkgroep, de energiecoach en overige betrokken 'experts en ambassadeurs'.

Collectiviteit op buurtniveau

Daar waar we afgelopen jaren brede collectieve inkoopacties via Winst Uit je Woning hebben georganiseerd streven we komende jaren naar meer collectiviteit op buurtniveau. Binnen de buurtspecifieke maatwerkpakketten bundelen we de collectieve vraag naar maatregelen, en kijken we hoe we gezamenlijke inkoop voor buurtbewoners kunnen arrangeren. Daar waar ook huurwoningen onderdeel uitmaken van de buurtaanpak, kijken we naar gezamenlijke slimme inkoopcombinaties met de woningbouwcorporatie. De uitvoering van deze collectieve buurtaanpak wordt idealiter uitgedacht en opgepakt in samenwerking met lokale/regionale uitvoerende partijen.

Meer maatwerk in financieel instrumentarium

Ook binnen het financieel instrumentarium werken we toe naar meer maatwerk. We ontwikkelen een verduurzamingssubsidie voor inwoners van Rozendaal die deze bijdrage ook écht nodig hebben om een volgende stap te kunnen maken in het direct verminderen van aardgasgebruik en het verbeteren van een gezond binnenklimaat. Bij de uitwerking van deze subsidieregeling zoeken we aansluiting bij de specifieke buurtuitvoeringsplannen die volgend jaar worden opgeleverd. Hierdoor richt deze verduurzamings-subsidie zich op het effectief kunnen uitrollen van de gewenste maatwerk aanpak per buurt, met als insteek dat alle inwoners van de buurt mee kunnen doen. Anders dan ons voorgaand subsidiebeleid is voor komende jaren het uitgangspunt om aan te sluiten bij het verschil in financiële draagkracht van onze inwoners. Daarmee komt ook maatwerk per doelgroep in de buurt in beeld. Voor alle particuliere woningeigenaren blijft daarnaast de duurzaamheidslening beschikbaar voor investeringen in verduurzaming van de woning.

3.4 Aanpak werklijn duurzame warmte

Aangejaagd door de aardbevingsproblematiek in Groningen is het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving een aantal jaren geleden in een snel tempo hoog op de rijksagenda gekomen. De snelle stijging van huidige gasprijzen, mede in relatie tot de huidige situatie in Ukraine, vergroot de urgentie om het gebruik van aardgas terug te dringen, en de zoektocht en uiteindelijke overstap naar duurzame warmte alternatieven te versnellen.

Van visie naar uitvoering

Begin november 2021 heeft de gemeenteraad de Transitievisie Warmte (TVW) voor Rozendaal vastgesteld. In deze visie is beschreven wat de warmtetransitie inhoudt, welke uitgangspunten de gemeente hanteert, wat de alternatieven voor aardgas zijn voor de verschillende buurten en hoe de warmtevraag en het warmteaanbod het beste op elkaar afgestemd kunnen worden in Rozendaal. Daarbij is een belangrijk gegeven dat er in deze TVW nog geen buurten zijn aangewezen die voor 2030 van het aardgas af zullen gaan. Deze visie wordt iedere vijf jaar geactualiseerd (of zoveel eerder indien wenselijk). Het is mogelijk dat, op basis van nieuwe inzichten komende jaren (denk aan huidige stijging energieprijzen, de raad wordt voorgesteld wel buurten aan te wijzen om van het aardgas af te gaan, uiteraard als dit op voldoende draagvlak kan rekenen.

Duidelijk is dat de warmtetransitie niet van de een op andere dag plaatsvindt. Dat gaat stap voor stap en in gezamenlijkheid met alle betrokkenen. In de TVW is aangegeven dat we als gemeente volop in blijven zetten op de lijn van informeren en vergroten van bewustwording. We werken een concreet plan uit, passend binnen DuurzaamRozendaal-campagne, over de wijze waarop we onze inwoners gaan informeren hierover.

Buurtuitvoeringsplannen voor de Moestuyn, Leermolensenk en omgeving Delhoevelaan

Bij de Moestuyn, Leermolens Enk en omgeving Delhoevelaan zijn concrete kansen voor een collectief warmtealternatief die we komende periode als eerste verder gaan verkennen. Samen met woningcorporatie Portaal, netbeheerder Liander, werkgroep Duurzaam Rozendaal en betrokken bewoners van de Moestuyn, Leermolens Enk en omgeving Delhoevelaan onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn voor duurzame warmte in deze startbuurt. De uitwerking daarvan krijgt zijn weerslag in een zogenoemd Buurtuitvoeringsplan. Naar verwachting wordt dit Buurtuitvoeringsplan in 2023 opgeleverd.

Actieplan overige buurten

Daarnaast blijven we actief in de overige buurten van Rozendaal binnen deze werklijn. Binnen deze buurten ligt de focus op het vergaand verduurzamen van woningen, zodat ze op termijn makkelijk kunnen overstappen naar een duurzaam warmtealternatief. We spreken bij de uitwerking van een plan voor deze buurten niet van een Buurtuitvoeringsplan maar van een Actieplan op weg naar woningen zonder aardgas.

3.5 Aanpak werklijn duurzame energie opwekking

Een belangrijk aandachtspunt voor de energietransitie in Rozendaal is dat grootschalige duurzame energieopwekking niet past vanwege allerlei restricties die gelden, met name vanuit natuur & landschap. Grootschalige projecten, zoals windparken en zonneweides zullen vooral worden ontwikkeld in andere gemeenten in de regio. Maar dat betekent niet dat er op het gebied van duurzame energie opwekking niets kan binnen Rozendaal. Voor de uitvoeringsstrategie betekent dit dat we zowel op het niveau van de regio als op het niveau van Rozendaal aan de slag blijven met projecten, pilots en activiteiten.

Verkenning naar zonneward

Een alternatieve optie binnen deze werklijn is om te onderzoeken of een zogenaamde zonneward langs de A12 ter hoogte van de Berg- en Heideweg te realiseren is. Gedacht wordt aan een geluidsscherm voorzien van zonnepanelen die duurzame elektriciteit opwekken waar ook Rozendaalse huishoudens gebruik van kunnen maken. Rijkswaterstaat heeft een aantal landelijke proefprojecten lopen. We verkennen samen met hen en met buurgemeenten welke mogelijkheden er zijn voor Rozendaal. Een dergelijke zonneward langs de snelweg levert niet alleen een bijdrage aan duurzame opwek, we zien ook mogelijkheden om verkeersgeluid tegen te houden waarmee het wooncomfort vergroot wordt.

Actieve bijdrage aan Regionale Energie Strategie Groene Metropoolregio

Rozendaal blijft betrokken bij de uitwerking van de vervolgproducten van de RES (RES 2.0, 3.0 en verder). Zo wordt in 2023 een actieve bijdrage geleverd aan de ateliers en bijeenkomsten in het kader van de uitwerking van de planMER voor de RES 2.0.

Naar een nieuwe omgevingsvisie, inclusief kader voor energie

In 2023 wordt de omgevingsvisie van Rozendaal opgeleverd, waarin onder meer het kader voor de energietransitie is opgenomen. Naast een ruimtelijk kader (waar wel of geen ruimte voor energie opwekking) wordt hierbij ook een beleidskader uitgewerkt voor participatie van onze inwoners. De inzet van de gemeente is om hierbij het principe van 3x lokaal te hanteren: lokaal opwekken, lokaal gebruiken en lokaal economisch en financieel voordeel.

Monitoren en doorontwikkelen van (lokale) initiatieven

Enkele jaren geleden is de lokale energietoekomst ZonneRoos opgericht. Samen met deze lokale initiatiefgroep bekijken we welke rol zij kunnen oppakken om in Rozendaal nog meer duurzame opwek te realiseren, passend bij de schaal van onze gemeente.

Op het gebied van duurzame mobiliteit zien we nog altijd veel ontwikkelingen. Het gaat in dit geval met name om de toename van elektrische voertuigen met batterijen of waterstofbrandstofcellen. Ondanks dat mobiliteit geen expliciet thema is binnen deze uitvoeringsagenda, blijven we deze nieuwe ontwikkelingen goed volgen, ook in relatie tot de impact daarvan op de energietransitieopgave. Een vergaande elektrificatie van het gehele Rozendaalse 'autopark' heeft namelijk invloed op zowel het totale energieverbruik en de daarvoor benodigde duurzame opwek daarvan, als ook de daarvoor benodigde (laad)infrastructuur.

3.6 Aanpak werklijn bewustwording & communicatie

Ook de komende periode zetten we in op de zichtbaarheid van activiteiten en resultaten. We gebruiken de verschillende kanalen (In de Roos, www.duurzaamrozendaal.nl) om inwoners te informeren en enthousiasmeren. Afgelopen jaren hebben we ervaren dat een goede zichtbaarheid en het vieren van successen een belangrijke brandstof zijn voor de motor die de beweging naar een energieneutraal Rozendaal op gang houdt.

Uitwerken communicatie kalender 'Wij gaan voor Duurzaam'

Als gevolg van de COVID-19 situatie zijn afgelopen jaren minder bijeenkomsten voor inwoners georganiseerd dan verwacht. De uitwerking van een communicatie kalender is daarom niet echt van de grond gekomen. Om inwoners voldoende te informeren en betrekken bij de verschillende activiteiten, en met het oog op het aanbrengen van samenhang tussen activiteiten, stellen we op korte termijn een communicatiekalender op.

Zo wordt voor alle betrokkenen in een oogopslag helder welke activiteiten wanneer plaatsvinden. We zetten daarbij in op kennisvergroting en bewustwording rond de warmtetransitie (en de daarmee samenhangende noodzaak tot energiebesparing).

Natuurlijke momenten blijven aangrijpen

Inwoners die bezig zijn met veranderingen in hun woonsituatie, bijvoorbeeld door te verbouwen of verhuizen, zullen sneller geneigd zijn keuzes te maken om hun woning te verduurzamen. We gaan meer inspelen op deze natuurlijke momenten, afgestemd op de maatwerk-aanpak per buurt. Dit doen we op die momenten dat we als gemeente zelf met inwoners in gesprek zijn (via bespreking bouwplannen, Buurt aan Tafel of bij inschrijving in de gemeente), of in overleg met verschillende intermediairs zoals makelaars, hypotheekadviseurs etc.

En zelf blijven we het goede voorbeeld geven

Het laten zien welke stappen wij zelf als gemeente zetten op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking is een krachtig communicatiemiddel. Practice what you preach – blijft daarom ook komende jaren het credo. We nemen inwoners daarom mee in de stappen die de gemeente zet in de energietransitie. We delen de goede voorbeelden zoals de voorgestane verduurzaming van ons vastgoed (gemenetehuis en gemeentewerf), de inkoop van duurzame energie en duurzame ingrepen in de openbare ruimte (zoals het overschakelen naar LED verlichting).

4 Werk in uitvoering

4.1 Organisatie en uitvoering van deze agenda

Uitvoering geven aan gezamenlijke agenda

De nu voorliggende uitvoeringsagenda is een agenda van ons allemaal: bewoners, bedrijven (al of niet in Rozendaal), instellingen en overheid. De uitvoeringsagenda helpt ons om aan de slag te gaan met verschillende initiatieven en er via een praktische vorm van coördinatie op toe te zien dat we meters blijven maken.

Een gezamenlijke opgave betekent ook dat we met betrokken partijen blijven samenwerken, gezamenlijk projecten oppakken en uitvoeren en daarvoor de benodigde budgetten organiseren.

De gemeente stelt zich hierin faciliterend op en stimuleert dat elke 'uitvoeringspartner' zelf verantwoordelijkheid kan nemen. Tijdens de uitvoering van deze agenda blijft er een open houding naar de wensen en ideeën van alle betrokken partners. Bewoners, organisaties en instellingen werken op een gelijkwaardig niveau aan de transitieopgave voor Rozendaal. Zo blijven we samen meters maken de komende jaren door elkaar scherp te houden en oplossingsgericht te handelen.

We focussen op de urgente projecten en processen

Zoals in het coalitieakkoord al opgenomen, er komt veel werk af op de gemeente komende jaren. En we zien ook dat veel opgaven, waaronder de energietransitie, continue aan 'verandering' onderhevig zijn als gevolg van externe factoren. We focussen ons daarom op de urgente en op dit moment meest kansrijke activiteiten en projecten, om zo met de beschikbare middelen de komende jaren een voldoende grote stap te zetten (voor de benodigde versnelling op de opgave).

Dat wil niet zeggen dat we de komende periode nog niet met de 'overige onderwerpen' aan de slag gaan, maar we zijn ook realistisch in dat wat we met elkaar kunnen oppakken (in termen van haalbaarheid & betaalbaarheid).

Uitvoering geven aan gezamenlijke kennis & leeragenda

We zijn ons ervan bewust dat we opereren in een context die nog altijd aan verandering onderhevig is. Dit vraagt van alle partijen om een flexibele houding en verlangt een hoge mate van aanpassingsvermogen gedurende de uitvoering. Transities zijn per definitie dynamisch en brengen onzekerheden met zich mee, maar ook kansen om op in te spelen. Zo zullen innovaties op gebied van warmtetechnieken of duurzame opwektechnieken nieuwe inzichten aanreiken voor toepassingen binnen Rozendaal.

Op basis van bovengeschetste context stellen we voor om een kennis & leeragenda rond de energietransitie opgave uit te werken. Dat kunnen we als gemeente niet alleen, maar pakken we op in samenspraak met betrokken partijen (waaronder in ieder geval ook kennis & onderwijsinstellingen zoals de HAN of Yuverta). We bekijken in goed overleg samen met partijen welke innovaties, pilots en projecten kunnen worden opgepakt en organiseren daarvoor met elkaar de benodigde uitvoeringscapaciteit en budgetten. De gemeente stelt zich hierin faciliterend op en stimuleert dat elke samenwerkingspartner zelf ook verantwoordelijkheid kan nemen.

4.2 Financiën

Resumé financiële verantwoording voorgaande uitvoeringsagenda

In de evaluatierapportage van de voorgaande uitvoeringsagenda is een uitgebreide financiële verantwoording opgenomen (zie bijlage 1). Daarbij is de meerjarenbegroting voor de eerste uitvoeringsagenda afgezet tegen de daadwerkelijke bestedingen in de jaren 2019-2021. Daarbij valt op dat een deel van het in 2019 door de gemeenteraad beschikbaar gestelde krediet nog niet besteed is (overwegend vanwege doorschuiven van activiteiten naar een later moment, veelal ingegeven door de COVID-19 situatie)).

De daarvoor begrote kostenposten zijn doorgeschoven naar het jaarprogramma van 2022, waardoor voor dit 'extra jaar' geen aanvullend krediet benodigd was. Ook waren kosten begroot die uiteindelijk niet gemaakt zijn, omdat ze zijn opgevangen binnen de eigen organisatie. Ook zien we dat kosten lager uit zijn gevallen dan eerder voorzien. In de evaluatierapportage wordt meer specifiek per werklijn ingezoomd op de bestedingen en afwijkingen ten opzichte van de begroting. De belangrijkste inzichten hieruit zijn meegenomen in het opstellen van de meerjarenbegroting voor de nu voorliggende uitvoeringsagenda 2023-2025.

Stand van zaken resterend budget (verwachting voor eind 2022)

Omdat 2022 als 'separaat jaarprogramma' is uitgevoerd en we in 2022 de subsidieregeling financieel hebben 'afgesloten', schetsen we hieronder een beeld van het resterend budget dat beschikbaar is eind 2022 om over te hevelen naar de begroting voor 2023.

Onderdeel programma	Begroot	Verwacht resterend budget (eind 2022)
Budget subsidieregeling (2020-2022)	€ 300.000	€ 69.500
Budget werklijnen programma 2022	€ 60.000	€ 5.000
Budget capaciteit uitvoering	€ 42.750	€ 5.000
		€ 79.500

Begroting Uitvoeringsagenda Rozendaal Energieneutraal 2023-2025

Begroting per werklijn

Voor de meerjaren uitvoeringsagenda 2023-2025 is per werklijn een begroting gemaakt voor de beoogde investeringen in de komende jaren.

Werklijn	2023	2024	2025
Energiebesparing	20.000	20.000	20.000
Duurzame Energie Opwekking	10.000	5.000	5.000
Duurzame Warmte	45.000	25.000	25.000
Bewustwording & Communicatie	10.000	10.000	10.000
Totaal	85.000	60.000	60.000

Reservering aanvullend budget voor aanbod financieel instrumentarium

Naast regulier werkbudget om de verschillende activiteiten binnen de werksporen op te kunnen pakken zal er eenmalig budget moeten worden gereserveerd ten behoeve van de duurzaamheidssubsidie. De hoogte van dit budget is afhankelijk van de resultaten van de buurtuitvoeringsplannen voor De Moestuin, Leermolensenk en Omgeving Delhoevelaan, en het actieplan voor de overige buurten. De uitwerking van de subsidieregeling wordt opgepakt en nader uitgewerkt in 2023.

Reservering energietransitie- financiële instrumenten			
	2023	2024	2025
Maatwerk subsidieregeling	Uitwerking via budget werklijnen energiebesparing en duurzame warmte	pm	pm

Benodigde capaciteit voor uitvoering

Afgelopen jaren is externe capaciteit ingehuurd om de energietransitie opgave handen en voeten te geven binnen de gemeente Rozendaal. Gelet op het meer structurele karakter van de opgave, en ook in lijn met het advies van de ROB, ligt het voor de hand om voor de volgende uitvoeringsperiode structurele capaciteit in de ambtelijke organisatie in te bedden.

Op het moment van uitwerking van deze uitvoeringsagenda is echter nog geen zicht op deze structurele inbedding van capaciteit in de gemeentelijke organisatie. Daarom is een jaarlijks uitvoeringsbudget in deze begroting opgenomen. Dit jaarbudget is benodigd voor begeleiding en monitoring van de

uitvoeringsagenda. Net als voorgaande jaren zal dit een extra capaciteitsinzet vragen van 0,2 fte op jaarbasis. Overige aanvullende capaciteit zal binnen de huidige formatie worden opgevangen via het reguliere takenpakket (denk aan de uitwerking van de omgevingsvisie, uitvoering subsidieregeling, etc).

Uitvoering	2023	2024	2025
Extra capaciteit uitvoering	42.750	42.750	42.750

Totaaloverzicht begroting Uitvoeringsagenda 2023-2025

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht van de begroting (in €) weergegeven:

Werklijnen uitvoering	2023	2024	2025
Energiebesparing	25.000	20.000	20.000
Duurzame Energie Opwekking	10.000	5.000	5.000
Duurzame Warmte	40.000	25.000	25.000
Bewustwording & Communicatie	10.000	10.000	10.000
Totaal budget werklijnen	85.000	60.000	60.000
Extra capaciteit uitvoering	42.750	42.750	42.750
Totaaloverzicht	127.750	102.750	102.750

Verwachte jaarlijkse bijdrage vanuit Klimaatakkoord

Sinds de vaststelling van het Klimaatakkoord hebben gemeenten te maken met nieuwe taken. Dit leidt tot extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van de energietransitie opgave. Om het akkoord uit te voeren, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In dit onderzoek concludeert de raad onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten optellen van € 450 miljoen in 2022 tot € 599 miljoen in 2024.

Inmiddels is bekend dat vanaf 2023 tot en met 2030 gemeenten meer uitvoeringsmiddelen krijgen voor klimaat- en energiebeleid. Om de uitvoering van het bestaande klimaatbeleid in 2022 te kunnen voortzetten heeft de gemeente Rozendaal een bijdrage ontvangen via het gemeentefond van € 105.015. Over de resterende middelen die in het Coalitieakkoord zijn gereserveerd voor de uitvoeringskosten van medeoverheden voor het klimaatakkoord en aanvullend klimaatbeleid vinden nog gesprekken plaats tussen onder andere VNG, IPO en het Rijk.

Vooralsnog gaan we er vanuit dat de uitvoeringsmiddelen op jaarbasis vergelijkbaar zijn als de bijdrage in 2022. Op basis van deze jaarlijkse bijdrage kan de begroting voor deze meerjaren uitvoeringsagenda grotendeels worden afgedekt. Mogelijk dat voor 2023 een deel van de begroting kan worden afgedekt via het resterend budget uit het jaarprogramma 2022.

4.3 Regie & monitoring

Metten is weten. Om de uitvoering van het programma te kunnen aan- en bijsturen is goede informatie nodig. Liggen we op koers op weg naar de realisatie van de ambities? Realiseren we werkelijk de gewenste resultaten? Bereiken we het beoogde effect? Om deze vragen te beantwoorden rapporteert het college van B&W jaarlijks over de bereikte resultaten en effecten aan de raad. In een jaarlijkse evaluatierapportage tonen we per werklijn, aan de hand van de belangrijkste indicatoren, de actuele situatie en zetten deze af tegen de beoogde doelstellingen. We gebruiken hiervoor de door het rijk aangeboden tooling en datasets.

Daarnaast brengen we de algemene voortgang van het programma in beeld. Belangrijk onderdeel is de weergave van de realisatie versus de planning waarbij twee vragen centraal staan:

1. Hebben we gedaan wat we beoogden te doen?
2. Hoe staat het met de benutting van het grote budget?

Op basis hiervan worden jaarlijks eventueel voorstellen voor bijsturing gedaan.

Bijlagen